

§ 15**Handlingsplan för minskat klotter**

Uppdrag från budget

Framställan från trafiknämnden

KS 2021/445

Beslut

1. Handlingsplan för minskat klotter, enligt bilaga 2 till utlåtandet, godkänns.
2. Trafiknämnden ska samordna arbetet med att implementera och genomföra handlingsplanen.
3. I handlingsplanen angivna nämnder ska medverka i genomförandet av handlingsplanen.
4. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge i handlingsplanen angivna bolagsstyrelser i uppdrag att medverka i genomförandet av handlingsplanen.

Ärendet

Kommunstyrelsens utlåtande behandlas. Utlåtandet gäller handlingsplan för minskat klotter.

I ärendet yttrar sig borgarrådet Helldén.

Förslag till beslut

Borgarrådet Helldén (MP) föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Beslutsordning

Ordföranden konstaterar att det finns ett förslag till beslut och det är kommunstyrelsens förslag. Ordföranden finner att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag.

Signerat av

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
CECILIA,BRINCK	2021-12-06
Rana,Nasrindotter	2021-12-06
Ann-Katrin,Åslund	2021-12-06
Hans Lorentz,Altsjö	2021-12-06

Utlåtande Rotel V (Dnr KS 2021/445)

Handlingsplan för minskat klotter

Uppdrag från budget

Framställan från trafiknämnden

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. *Handlingsplan för minskat klotter*, enligt bilaga 2 till utlåtandet, godkänns.
2. Trafiknämnden ska samordna arbetet med att implementera och genomföra handlingsplanen.
3. I handlingsplanen angivna nämnder ska medverka i genomförandet av handlingsplanen.
4. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge i handlingsplanen angivna bolagsstyrelser i uppdrag att medverka i genomförandet av handlingsplanen.

Föredragande borgarrådet Daniel Helldén anför följande.

Ärendet

Trafiknämnden har tagit fram en handlingsplan för minskat klotter som svar på uppdrag i kommunfullmäktiges budget år 2020. Av ärendet framgår att antalet anmälningar från allmänheten om klotter ökat under de sista sex åren. Detta beror dels på att benägenheten att anmäla ökat som en följd av lanseringen och marknadsföringen av Tyck till-appen, dels på att klotret i staden har ökat. Klotter minskar upplevelsen av trygghet i staden, därför behöver klotter saneras samt förebyggas.

Ansvar för att sanera klotter är delat och trafiknämnden ansvarar främst för stadens anläggningar och konstruktioner på offentlig plats medan fasader

på byggnader är huvudsakligen ett fastighetsägaransvar. Klotter som anmäls på offentliga miljöer och stadens anläggningar ska saneras inom 24 timmar.

I handlingsplanen beskrivs utöver ansvarsgränser och lägesbild även de utmaningar och problem som finns gällande klotter och liknande skadegörelse. Planen innehåller vidare ett antal åtgärder och anger vilka som är ansvariga för att genomföra dessa. En viktig del är även en ökad samverkan internt och externt samt val av hållbara material.

Trafiknämnden har utrett frågan om att erbjuda privata fastighetsägare att avropa från stadens avtal och anser inte att detta är möjligt inom kommunallagens ramar. Nämnden ser gärna att fastighetsägare samverkar med varandra för att tillsammans minska klotter, exempelvis genom att tillsammans upprätta avtal för klottersanering.

Hela handlingsplanen redovisas i bilaga 2 till utlåtandet.

Beredning

Ärendet har initierats av trafiknämnden och remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, Polisregion Stockholm, Region Stockholm och Trafikverket.

Fastighetsägarna Stockholm och Trafikverket har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret ställer sig likt stadens övriga remissinstanser positivt till förslaget. Handlingsplanen ger en god bild av frågan genom att beskriva identifierade problem, gällande ansvarsgränser och lämnar förslag på åtgärder. Åtgärderna är konkreta och speglar det övergripande ansvar trafiknämnden har gällande klotter i staden. Samtidigt är ansvaret delat och att upprätta nära former för erfarenhetsutbyte och samverkan är något som stadsledningskontoret välkomnar.

Exploateringsnämnden är positiv till handlingsplanen och att använda sig av växter för bekämpning av klotter. Det framhålls att vid utformning av allmän plats är klottersanering en av flera aspekter som måste vägas samman och att val av lämpliga material också är viktigt.

Fastighetsnämnden är positiv till framtagandet av handlingsplanen men ser ett möjligt problem kring målet om borttagande inom 24 timmar. Detta skulle kunna innebära svårigheter vid kyla och en risk för frostsprängning. Även växtlighet på väggar kan innebära problem enligt nämnden. Nämnden efterfrågar mer samverkan över förvaltningsgränserna för kunskapsutbyte i frågan.

Kulturnämnden ställer sig bakom handlingsplanens förslag på åtgärder och välkomnar en ökad samverkan mellan Stockholm konst och trafikkontoret.

Kyrkogårdsnämnden är positiv till att staden tagit fram en handlingsplan för arbete med minskat klotter och skadegörelse. Nämnden har en fungerande rutin för borttagande av klotter inom nämndens fastigheter. Nämnden skulle gärna se en samordning i staden av avtal med saneringsföretag och att avtalen skulle utformas med en borte tidsgräns för när det beställda arbetet ska vara genomfört.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden skulle vilja komplettera handlingsplanen med tidsatta åtgärder, koppling till andra styrande dokument och ett tydliggörande om att handlingsplanen omfattar hela staden inklusive fastighetsbolag. Nämnden anser inte att de bör stå som ansvariga för åtgärden om informationskampanjer.

Utbildningsnämnden ställer sig positiv till de förslag som lyfts fram i handlingsplanen, men skulle också gärna se en kategorisering av klotter för att kunna följa upp exempelvis rasistiskt och antisemitiskt klotter för att på det sättet kunna se om det krävs insatser i stadens skolor. Nämnden vill även lyfta fram och förtydliga ansvaret för det proaktiva arbetet för att på det sättet förebygga förekomsten av klotter.

Bromma stadsdelsnämnd anser att handlingsplanen tar sig gedigen och tar upp förslag på metoder som definitivt kan minska förekomsten av klotter. Förslaget om ökad samverkan inom staden samt samverkan med privata fastighetsägare är två viktiga aspekter i arbetet.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anser att handlingsplanen är ett styrdokument som behövs inom Stockholms stads organisation för att samordna och systematisera såväl det proaktiva som det reaktiva arbetet mot klotter. Nämnden bedömer att samtliga av de föreslagna åtgärderna är viktiga samt att det behövs mer samordning av arbetet mot klotter och handlingsplanen är ett bra verktyg för att nå det målet.

Farsta stadsdelsnämnd tycker att arbetet med klottersanering fungerar bra idag men önskar att trafiknämnden fick ett helhetsansvar för klottersanering även för andra nämnders och styrelsers objekt.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd ser positivt på handlingsplanen och att arbeta förebyggande för att motverka klotter. Nämnden anser att klotter skulle

kunna diskuteras med trafikkontoret i de konstellationer som behandlar trygghetsfrågor.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd är i grunden positiv till förslagen som framförs i handlingsplanen men anser att den samverkan som trafikkontoret efterlyser borde kunna föras i redan existerande forum för trygghetsskapande arbete. Samverkan kring frågor med mycket tekniskt innehåll bör involvera de aktörer som arbetar med dessa frågor och inte alla aktörer som ingår i trygghetsarbetet.

Kungsholmens stadsdelsnämnd är positiv till att handlingsplanen tagits fram i samverkan med stadsdelsförvaltningarna och anger att den stora ökningen av anmälningar beror dels på införandet och marknadsföringen av ”tyck-till-appen”, och dels på att förekomsten av klotter har ökat. Nämnden vill även framhålla att metoderna för klottersaneringen bör utvecklas samt betonar vikten av att ronderingar i förebyggande syfte kan genomföras.

Norrmalms stadsdelsnämnd betonar vikten av rondering och proaktiv sanering för att också motverka klotter. Nämnden framhåller att den proaktiva saneringen bidrar till att anmälningarna från allmänheten minskar. De skulle gärna se en utveckling av metoder för klottersanering.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd välkomnar handlingsplanen men skulle gärna se att ett förtydligande om när åtgärderna ska genomföras.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd tycker att arbetet med klottersanering fungerar bra idag men önskar att trafiknämnden fick ett helhetsansvar för klottersanering även för andra nämnders och styrelsers objekt.

Skärholmens stadsdelsnämnd instämmer gällande behovet av att samverka mellan olika förvaltningar och bolag samt utanför organisationen med andra aktörer såsom fastighetsägare. Givet påverkan som klotter bedöms ha för en känsla av trygghet ser nämnden det vara självklart att frågan inkluderas i det trygghetsskapande arbetet som handlingsplanen föreslår. Trafikkontorets närvaro i dessa forum är en förutsättning för att klotterfrågan utvecklas och följs upp på ett effektivt sätt.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser sammantaget att handlingsplanen är väl genomarbetad samt att de föreslagna åtgärderna täcker många av de problem som finns med klotter i staden. Nämnden listar ett antal åtgärdsförslag som viktiga att ta med sig i det fortsatta arbetet.

Södermalms stadsdelsnämnd anser att arbetet mot klotter är viktigt där en systematisk och schemalagd sanering på välbesökta platser är viktigast. En rondering får gärna göras en till två gånger i veckan året runt.

Östermalms stadsdelsnämnd är positiv till handlingsplanen och ser gärna att metoderna utvecklas och blir mer hållbara. Det finns också svårigheter vid

vintersanering med de metoder som används idag. Nämnden lyfter även fram proaktiv sanering som väldigt viktigt för minskning av klotter och som även minskar klagomål från allmänheten.

Stockholms Stadshus AB ställer sig bakom trafiknämndens handlingsplan och ser positivt på samverkan där uppföljning av syfte och mål anses viktigt för att nå resultat och förändring. *SISAB* arbetar aktivt med klottersanering på skolgårdar och på sina fastigheter och ser positivt på ökad samverkan i frågan. *AB Familjebostäder*, *AB Stockholms hem* och *AB Svenska Bostäder* ser även de positivt på samverkan kring klottersanering vilket bidrar till trygghetsarbetet och där detta även skulle kunna inkludera externa fastighetsägarföreningar som finns i vissa stadsdelar. *Stockholms Hamn AB* önskar också ökad samverkan i frågan.

Polisregion Stockholm har inga synpunkter på handlingsplanen utan fortsätter det samarbete som redan finns med staden gällande hantering av klotter.

Region Stockholm anser det positivt att sanering av klotter benämns som en ökad trygghetsåtgärd och välkomnar en ökad samverkan i frågan.

Mina synpunkter

Den offentliga stadsmiljön är allas tillgång och allas vårt ansvar att vårda. Stockholm ska vara en trygg, ren och vacker stad som vi är stolta över och där stadsmiljön inbjuder till samvaro mellan människor. Minskat klotter är en förutsättning för en renare och trevligare stad och ökar den upplevda tryggheten i ett område, samt minskar fortsatt skadegörelse. Klotter och liknande skadegörelse ska tas bort inom 24 timmar från upptäckt och anmälan. Skolor och förskolor är prioriterade samt att stötande och rasistiskt klotter ska saneras omgående.

Trafiknämnden ser ett behov av att kunna arbeta mer proaktivt, bland annat genom att i större utsträckning utföra områdesvisa saneringar. I förslag till budget 2022 finns ökade ambitioner att arbeta för en renare och tryggare stad och trafiknämnden tilldelas 12 miljoner kronor extra i medel. Även arbetet för minskat klotter i enlighet med denna handlingsplan ingår i dessa medel.

Jag ställer mig likt stadens remissinstanser positivt till förslaget om handlingsplan. Den ger en god bild av frågan genom att beskriva identifierade problem bland annat gällande ansvarsgränser och med förslag på åtgärder. Åtgärderna är konkreta och speglar det övergripande ansvar trafiknämnden har gällande klotter i staden. Samtidigt är ansvaret delat och att upprätta nära former för erfarenhetsutbyte och samverkan är något som jag särskilt välkomnar. Det är genom samverkan både inom och utom staden med till exempel externa fas-

tighetsägare som problemen finner lösningar utifrån ett helhetsperspektiv. Det är även angeläget att trafikkontoret har en nära dialog med stadsdelsnämnderna inom de samverkansstrukturer som staden har.

Trafiknämnden har tillsammans med stadsledningskontorets juridiska avdelning utrett frågan om att erbjuda privata fastighetsägare att avropa från stadens avtal. Slutsatsen är att detta inte är möjligt inom kommunallagens ramar. Staden ser gärna att fastighetsägare samverkar med varandra för att tillsammans minska klotter, exempelvis genom att tillsammans upprätta avtal för klottersanering.

Jag noterar även de inkomna remissvar som anger att muralmålningar eller annan utsmyckning som gjorts av lokala ungdomar, exempelvis i gångtunnlar, har inneburit att inslag av klotter signifikant minskat. Detta är exempel på hur stadsmiljön kan både berikas samtidigt som klotter och skadegörelse minskar. Även växtlighet på lämpliga och utsatta ytor ser jag som ett positivt angreppssätt mot klotter.

Handlingsplanen har i mindre avseenden justerats utifrån inkomna remissvar. Detta gäller huvudsakligen beskrivningen av innevarande avtal som snabbt blir inaktuell som nu utgått samt att de olika åtgärderna i handlingsplanen har numrerats för ökad tydlighet. Samtliga gjorda ändringar framgår av bilaga 2 till utlåtandet, Handlingsplan för minskat klotter.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Handlingsplan för minskat klotter

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. *Handlingsplan för minskat klotter*, enligt bilaga 2 till utlåtandet, godkänns.
2. Trafiknämnden ska samordna arbetet med att implementera och genomföra handlingsplanen.
3. I handlingsplanen angivna nämnder ska medverka i genomförandet av handlingsplanen.
4. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge i handlingsplanen angivna bolagsstyrelser i uppdrag att medverka i genomförandet av handlingsplanen.

Stockholm den 24 november 2021

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Daniel Helldén

Hans Altsjö

Remissammanställning

Ärendet

Trafiknämnden har tagit fram en handlingsplan för minskat klotter som svar på uppdrag i kommunfullmäktiges budget år 2020. Av ärendet framgår att antalet anmälningar från allmänheten om klotter ökat under de sista sex åren. Detta beror dels på att benägenheten att anmäla ökat som en följd av lanseringen och marknadsföringen av Tyck till-appen, dels på att klottret i staden har ökat. Klotter kan minska upplevelsen av trygghet i staden, därför behöver klotter saneras bort samt förebyggas på sikt.

Ansvar för att sanera klotter är delat och trafiknämnden ansvarar främst för stadens anläggningar och konstruktioner på offentlig plats medan fasader på byggnader är ett fastighetsägaransvar. Klotter som anmäls på offentliga miljöer och stadens anläggningar ska saneras inom 24 timmar.

I handlingsplanen beskrivs utöver ansvarsgränser och lägesbild även de utmaningar och problem som finns gällande klotter och liknande skadegörelse. Planen innehåller vidare ett antal åtgärder och anger vilka som är ansvariga för att genomföra dessa. En viktig del är även en ökad samverkan internt och externt samt val av hållbara material.

Trafiknämnden har tillsammans med stadsledningskontorets juridiska avdelning utrett frågan om att erbjuda privata fastighetsägare att avropa från stadens avtal och anser inte att detta är möjligt inom kommunallagens ramar. Nämnden ser gärna att fastighetsägare samverkar med varandra för att tillsammans minska klotter, exempelvis genom att tillsammans upprätta avtal för klottersanering.

Hela handlingsplanen presenteras i bilaga 2 till utlåtandet.

Trafiknämnden

Trafiknämnden beslutade vid sitt sammanträde den 11 mars 2021 följande.

1. Överlämna kontorets förslag enligt detta tjänsteutlåtande som svar på kommunfullmäktiges uppdrag.
2. Hemställa till kommunfullmäktige att godkänna förslaget till handlingsplan för minskat klotter samt att besluta om de förslag som trafiknämnden lagt fram i detta ärende

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 7 januari 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Trafikkontoret har i budget 2020 fått följande uppdrag; ”Trafiknämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ta fram en handlingsplan för att minska klotter i staden samt, om möjligt, samverka med privata fastighetsägare.”

Trafikkontoret ansvarar för att de offentliga rummen är trygga och attraktiva med effektiva transportlösningar och god framkomlighet i den allt tätare staden. En del i detta uppdrag är sanering av skadegörelse i form av klotter. Alla områden i staden ska vara rena och trygga för alla som bor och vistas där, därför behöver klotter saneras bort på ett hållbart sätt samt förebyggas för att minska förekomsten av klotter på sikt.

Trafikkontoret ansvarar för sanering av trafikkontorets och stadsdelsförvaltningarnas objekt (förutom fasader) samt för kulturförvaltningens skulpturer. För saneringen upphandlar trafikkontoret externa entreprenörer.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts internt på trafikkontoret. Kontoret har haft kontakter med stadsdelsförvaltningar och stadsledningskontoret som också har kommit med synpunkter på handlingsplanen. Kontoret har haft leverantördialoger som ett led i omvärldsbevakningen.

Ansvarsfördelning

Trafikkontoret sanerar i dagsläget inte förskolepaviljonger tillhörande stadens stadsdelsförvaltningar. Kontoret sanerar heller inte fastighetsbestånd och objekt tillhörande fastighetskontoret, Stadsholmen, Svenska bostäder, SISAB, Micasa, Familjebo-städer och Stockholmshem m.fl. Inkomna anmälningar tillhörande dessa instanser vidareförmedlas till aktuell instans.

Klottersanering av privat egendom ansvarar den enskilda fastighetsägaren/ägaren för. När det inkommer anmälningar på dessa objekt skickar trafikkontoret brev eller mail till ansvarig för egendomen med en uppmaning om att sanera klottret.

Analys och konsekvenser

Kontoret har haft kontakter med sakägarna inom staden och andra sakkunniga för att diskutera klottersanering. Med utgångspunkt i dialogen konstaterar kontoret att den problembild trafikkontoret ser är en förekommande okunskap rörande stadens policy, förekomsten av olika arbetssätt inom staden, ogynnsamma materialval, brist på underhåll av objekt som ställs ut i stadsmiljön, objekt som ligger utanför Stockholms stads ansvarsområde samt att förekomsten av klotter kan minska upplevelsen av trygghet i staden.

Ekonomi

Trafikkontoret kan i dagsläget inte överblicka framtida kostnader för klottersanering eftersom de är spridda på ett stort antal förvaltningar och bolag. Av detta följer att det heller inte är möjligt att skatta framtida kostnadsutveckling. Trafikkontoret kommer att inkomma med ett förslag till stadsledningskontoret om en central aktivitetskod för att kunna följa upp kostnader för klottersanering och övriga skador orsakade av klotter i staden.

Handlingsplan

Hela handlingsplanen presenteras i bilaga 1. Nedan finns en matris med föreslagna åtgärder. Dessa beskrivs närmare i handlingsplanen.

Åtgärd	På vilket sätt	Ansvariga
Belysa stadens Policy mot klotter och liknande skadegörelse i Stockholm	Utbilda och informera, se över möjligheten att publicera policyn internt	Trafikkontoret
Ökad samverkan för minskat klotter	Löpande samverkansmöten över förvaltningsgränser samt med externa aktörer	Trafikkontoret, stadsdelsförvaltningarna fastighetskontoret, utbildningsförvaltningen, skolor, SISAB, stadens bostadsbolag, Stockholm Vatten m.fl.
Ökad samverkan i trygghetsfrågan	Gemensamt kartlägga klotterutsatta områden, se över saneringsbehov och ta ut statistik på inkomna ärenden	Trafikkontoret och stadsdelarnas trygghetssamordnare
Val av gynnsamma material	Val av material som är tåliga och hållbara för klotter/klottersanering i befintliga områden samt vid nybygge	Trafikkontoret, stadsdelsförvaltningarna och exploateringskontoret
Försvåra för klottrare	Användning av växtlighet såsom klängväxter och taggbuskar, spaljéer samt olika typer av skyddsräcken samt förhindra klottrare på platser ex. genom belysning.	Trafikkontoret, stadsdelsförvaltningarna, fastighetskontoret och exploateringskontoret
Prioriterad underhållsbudget	Prioritera underhåll och upprustning av stadens objekt	Trafikkontoret, stadsdelsförvaltningar

Kartläggning av kostnader	Använda en central aktivitetskod för att få överblick över kostnader relaterat till klotter vid underhåll, investering och klotterförebyggande åtgärder	Stadsledningskontoret, samtliga förvaltningar
Minska klotter runt om de lagliga väggarna	Ökad tillsyn över de lagliga väggarna, se över åtgärder för att minimera spridningen av klotter utanför de lagliga områdena	Södermalm-, Tensta- och Farsta stadsdelsförvaltning
Hållbara muralmålningar	Vid utformning av muralmålningar ha hållbarheten i åtanke	Stadsdelsförvaltningarna, kulturförvaltningen, trafikkontoret, exploateringskontoret m.fl.
Privata fastighetsägare	Samverka med fastighetsägare, centrumägare m.fl.	Trafikkontoret
Kompletterande stödåtgärder	Se över möjligheten till stödåtgärder som kan komplettera nuvarande klottersaneringsarbetet	Trafikkontoret
Kampanjer för ökad informations-spridning	Arrangera informationskampanj för att öka medvetenheten kring klotter och dess konsekvenser	Trafikkontoret, miljöförvaltningen, stadsdelsförvaltningarna

Utreda varför klotter ökar	Kontakta ett universitet och en student som kan skriva ett examensarbete kring orsaker om varför det klottras samt orsaker till ökning av klotter	Trafikkontoret
----------------------------	---	----------------

Trafikkontorets synpunkter

Mot bakgrund av ovanstående föreslår trafikkontoret i handlingsplanen att trafikkontoret tillsammans med stadsdelsförvaltningarna m.fl. ska arbeta fram arbetsätt för att förebygga klotter i staden samt metoder för att kunna klottersanera på ett mer effektivt och hållbart sätt. Exempel på några av åtgärderna som tas upp är en ökad kunskap om Stockholms stads klotterpolicy, en ökad samverkan internt och externt och samverkan i trygghetsfrågan och val av hållbara material.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår trafikkontoret att trafikinämnden överlämnar kontorets förslag enligt detta tjänsteutlåtande som svar på kommunfullmäktiges uppdrag.

Beredning

Ärendet har initierats av trafiknämnden och remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, Polisregion Stockholm, Region Stockholm och Trafikverket.

Fastighetsägarna Stockholm och Trafikverket har inte inkommit med svar.

Innehållsförteckning

Sid

Stadsledningskontoret.....	14
Exploateringsnämnden	15
Fastighetsnämnden	15
Kulturnämnden	17
Kyrkogårdsnämnden.....	17
Miljö- och hälsoskyddsnämnden.....	18
Utbildningsnämnden.....	20
Bromma stadsdelsnämnd.....	21
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	21
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd.....	23
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd.....	24
Kungsholmens stadsdelsnämnd.....	25
Norrmalms stadsdelsnämnd.....	26
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	26
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	27
Skärholmens stadsdelsnämnd.....	28

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	29
Södermalms stadsdelsnämnd.....	30
Östermalms stadsdelsnämnd	32
Stockholms Stadshus AB	33
Polisregion Stockholm.....	37
Region Stockholm	38

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 30 september 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Av stadens *Policy mot klotter och annan liknande skadegörelse i Stockholm* som utgör bilaga 13 till stadens budget för år 2015, beslutad av kommunfullmäktige den 9 december 2014, följer att stadsmiljön är allas egendom och det är allas ansvar att vårda den. Stockholm ska vara en trygg, säker, ren och vacker stad som vi är stolta över och där stadsmiljön inbjuder till samvaro mellan människor. Policyn konkretiseras i åtta punkter och bland annat framgår att sanering, borttagande av klotter och liknande skadegörelse ska tas bort inom 24 timmar från upptäckt och anmälan, att skolor och förskolor är prioriterade och att stötande och rasistiskt klotter ska saneras omgående.

Stadsledningskontoret ställer sig likt stadens övriga remissinstanser positiv till förslaget. Handlingsplanen ger en god bild av frågan genom att beskriva identifierade problem, gällande ansvarsgränser och lämna förslag på åtgärder. Åtgärderna är konkreta och speglar det övergripande ansvar trafiknämnden har gällande klotter i staden. Samtidigt är ansvaret delat och att upprätta nära former för erfarenhetsutbyte och samverkan är något som stadsledningskontoret välkomnar.

Angående förslaget om att ange en särskild avgiftskod för kostnader hänförliga till klottersanering och liknande åtgärder som alla nämnder i staden kan använda anser kontoret att detta är bra och tar med frågan i framtida uppdatering av den centrala kod och kontoplanen.

Stadsledningskontoret saknar en tidplan för genomförande i handlingsplanen. En del åtgärder har karaktären av att bli en del av den löpande verksamheten medan andra är mer avgränsade. Det hade varit intressant att få trafiknämndens syn på vilken tid det tar att genomföra åtgärderna och när det kan vara aktuellt att se över och förnya planen. Att ange nu gällande avtalstider är intressant information men gör att dokumentet blir inaktuellt onödigt snabbt. Det hade istället med fördel kunnat framgå av tjänsteutlåtandet eller lagts som en bilaga till planen.

Stadsledningskontoret vill särskilt lyfta fram vikten av det som beskrivs i handlingsplanen kring samverkan. Det är genom samverkan både inom och utom staden

med till exempel externa fastighetsägare som problemen finner lösningar utifrån ett helhetsperspektiv.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att *Handlingsplan för minskat klotter*, godkänns enligt bilaga 1 till trafiknämndens tjänsteutlåtande, att trafiknämnden ska samordna arbetet med att implementera och genomföra handlingsplanen och i handlingsplanen angivna nämnder ska medverka i genomförandet av handlingsplanen samt att Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge i handlingsplanen angivna bolagsstyrelser i uppdrag att medverka i genomförandet av handlingsplanen.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 augusti 2021 att godkänna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 4 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Exploateringskontoret är positiva till den framtagna handlingsplanen. Ett tydliggörande av arbete samt en samordning med konkreta förslag på åtgärder är positivt.

Exploateringskontoret vill dock framhålla att vid materialval på allmän platsmark är materialens hållbarhet för klottersanering en av flera aspekter som måste vägas samman. Ett material som tex metall som anses lätt att klottersanera har andra nackdelar som att det lättare går att rista i osv. Vissa material som anses svåra att klottersanera kan av andra skäl anses vara nödvändiga. Val av material kan inte utgå ifrån dess tålig-
het mot klottersanering.

Exploateringskontoret ser också det ur flera aspekter som positivt att använda klängväxter och spaljéer för att förhindra klotter på tex stödmurar, men att det finns andra avvägningar än enbart försvårandet av klotter som måste göras för att avgöra lämpligheten

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 juni 2021 att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 24 maj 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Kontoret ställer sig positiv till den föreslagna handlingsplanen. Planen innehåller konkreta förslag på metoder och aktiviteter som kan minska förekomsten av klotter.

Som ett steg i handlingsplanen vill trafikkontoret belysa stadens *Policy mot klotter och liknande skadegörelse i Stockholm* som omfattar alla stadens bolag och nämnder.

Trafikkontoret föreslår bland annat en uppdatering och revidering av policyn från 2015 och att den görs mer lättillgänglig för att öka medvetenheten kring arbetet mot klotter, något som kontoret välkomnar.

Sanering, borttagande av klotter och liknande skadegörelse ska enligt policyn ske inom 24 timmar vilket är ett högt uppsatt mål. Här har kontoret observerat att det under kalla årstider kan uppstå problem med att ta bort klotter inom angiven tid på grund av svårighet att sanera klotter där det finns risk för frostsprängningar. Kontoret önskar kunskapsutbyte med andra förvaltningar och bolag hur klottersanering bäst utförs vid minusgrader. Via upphandlad klottersanerare polisanmäls och fotodokumenteras eventuell skadegörelse. Enligt gällande policy ska alla inhyrda objekt, till exempel byggbodar och containers, vara sanerade innan de ställs ut i stadsmiljön. Kontoret föreslår för egen del att detta bör skrivas in i den så kallade AF-delen (administrativa föreskrifter), som används vid upphandling av projekt, ramavtal och byggentreprenader, för att det ska finnas potential att få effekt i praktiken. I projekteringskedet för ny- och ombyggnationer eftersträvar kontoret alltid en utformning som förebygger och försvårar klotter och liknande skadegörelse.

I föreslagen handlingsplan presenteras en rad andra åtgärder för att förebygga och minska förekomsten av klotter på sikt. En ökad samverkan föreslås över förvaltningsgränserna vad gäller klotter och trygghetsfrågor. Att utbyta kunskap om fungerande strategier och lyckade exempel gagnar samtliga bolag och förvaltningar i staden. Kontoret samarbetar sedan tidigare med trafikkontoret i samband med upphandling av klottersanerande tjänster.

För att försvåra för klottrare föreslås användning av växtlighet såsom klängväxter och taggbuskar, spaljéer samt olika typer av skyddsräcken. Kontoret vill uppmärksamma att många klängväxter kan tränga in i grund samt fasad och på sikt skada byggnader.

Spaljéer till klängväxter måste också utformas på ett sådant sätt att klättring inte kan utövas. Växtlighet och andra typer av installationer längs med byggnader avhjälpes möjligtvis mot klotter, men kan istället locka till sig annan verksamhet som kan upplevas som otrygg. Att störa klottrare exempelvis genom fortsatt arbete med bättre belysning i och kring kontorets byggnader ger en bättre upplevd trygghet på dessa platser.

Kontoret förvaltar bland annat idrottsplatser där klotter ofta är ett problem. Att förbehandla ytor och fasader med klotterskydd ingår som en del av kontorets bekämpning av klotter. Klotterskydd bildar en transparent film på det behandlade underlaget vilket förhindrar att klotter tränger in i materialet och möjliggör enklare sanering. Här kan kontoret internt utreda om klotterskydd bör ingå i vissa projekt som rör om- och nybyggnationer.

Kontoret förvaltar en mängd udda objekt med stor geografisk spridning, vilket kan vara försvårande i kampen mot klottrare, bland annat då daglig tillsyn inte är möjlig. Kontoret förvaltar också objekt som ägs av exploateringskontoret och som står på mark som förväntas exploateras. Dessa byggnader förvaltas av kontoret för att de exempelvis kan komma att rivs, avyttras eller utvecklas, vilket föranleder återhållsamma underhållsinsatser.

I handlingsplanen föreslås en central aktivitetskod för att få överblick över kostnader relaterat till klotter vid underhåll, investering och klotterförebyggande åtgärder. Kontoret ställer sig mycket positiv till förslaget.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 24 augusti 2021 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 13 augusti 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Staden har en mycket stor och betydande konstsamling på allmän plats där kulturförvaltningen har förvaltningsansvaret. Inom enheten Stockholm konst finns en stor kunskap om hur konstsamlingen ska förvaltas. Kulturförvaltningen och trafikkontoret har en överenskommelse om att trafikkontoret ska klottersanera konst på allmän plats, ett arbete som fungerar bra.

Kulturförvaltning anser att trafikkontorets förslag till handlingsplan är väl genomarbetad. Förvaltningen ställer sig bakom handlingsplanens förslag på åtgärder och välkomnar en ökad samverkan mellan Stockholm konst och trafikkontoret.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 27 maj 2021 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Kyrkogårdsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 20 april 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Kyrkogårdsförvaltningen är positiv till att staden tagit fram en handlingsplan för arbete med minskat klotter och skadegörelse. Förvaltningen instämmer i att de offentliga rummen ska vara trygga och attraktiva för alla som bor och vistas där. Klotter ska saneras och klottret ska förebyggas för att minska förekomsten.

Kyrkogårdsförvaltningen har en fungerande rutin för borttagande av klotter inom förvaltningens fastigheter. Efter att förvaltningen tagit emot klagomål om klotter, aningen via privatpersoner eller via trafikkontoret, tas klottret bort av en extern entreprenör. Förvaltningen skulle gärna se en samordning i staden av avtal med saneringsföretag och att avtalen skulle utformas med en borte tidsgräns för när det beställda arbetet ska vara genomfört.

Begravningsplatser anlagda före utgången av år 1939 omfattas av 4 kap. i Kulturmiljölagen (1988:950). Av kyrkogårdsförvaltningens 11 begravningsplatser lyder alla utom Strandkyrkogården under lagen. Lagstiftningen innebär bland annat att begravningsplatserna ska vårdas och underhållas så att dess kulturhistoriska värde inte mins-

kas eller förvanskas. Vad gäller införandet av nya material på begravningsplatser (material som är hållbara och som tål sanering) måste hänsyn tas till platsens kulturhistoriska värden. Vid väsentliga ändringar krävs tillstånd från länsstyrelsen.

I handlingsplanen finns en tabell som förvaltningen särskilt vill lyfta fram. Den kartlägger på ett tydligt och överskådligt sätt vad som kan göras för att minska klotter och hur ansvarsfördelningen för dessa åtgärder ser ut.

Förvaltningen föreslår att kyrkogårdsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 28 september 2021 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Urban Emson (SD), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 25 augusti 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har baserat sitt remissvar på erfarenheter och lärdomar från pågående tillsynsarbete samt det kontinuerliga arbetet och uppdrag om ett giftfritt Stockholm samt handlingsplanen för minskad spridning av mikroplast som antogs av KF 2020-01-27.

Allmänna synpunkter på handlingsplanen

Förvaltningen är i huvudsak positiv till förslagen i handlingsplanen och anser att handlingsplanen tar upp flera viktiga aspekter.

Förvaltningen anser dock att följande kan ge ytterligare tyngd och öka genomförbarheten av handlingsplanen och den föreslås därför att kompletteras med följande:

- tidsatta åtgärder
- kopplingar till andra styrande dokument
- tydliggörande om att handlingsplanen omfattar hela staden, inklusive fastighetsbolagen

När en handlingsplan ska beröra många parter och i synnerhet när dessa är spridda i flera organisationer, är en framgångsfaktor en tydlig och bred förankringsprocess med berörda. Miljöförvaltningen hade gärna sett ett tätare samarbete med möjlighet att lämna samlade synpunkter under framtagandet av handlingsplanen.

Åtgärd 5.12: Kampanjer för ökad informationsspridning

Åtgärd 5.12 i handlingsplanen: *”Kontoret ser att medvetenheten om klotter, klottersanering och dess effekter behöver öka bland alla åldersgrupper i samhället. Genom att sprida information, t.ex. genom olika typer av kommunikationskampanjer om klotter*

och dess effekter på staden och miljön skulle medvetenheten kunna öka i staden. Trafikkontoret föreslår därför att kampanjer genomförs av trafikkontoret och/eller miljöförvaltningen.” (I tabellen med ”Exempel på åtgärder” föreslås även stadsdelarna vara ansvariga, men inte i texten)

Miljöförvaltningen ser hellre att trafikkontoret och stadsdelarna har huvudansvaret och att samråd kan ske med miljöförvaltningen som bör ha en sekundär roll utifrån ett sakkunnigperspektiv. Förvaltningen ställer sig också skeptisk till antagandet att information om klottrets påverkan på miljön får den önskade effekten att minska klottret då det förutsätter en omsorg om miljön som inte nödvändigtvis finns hos de som klottrar. Vidare går det att ifrågasätta den ganska svepande formuleringen ”... *behöver öka bland alla åldersgrupper i samhället*”. Förvaltningen föreslår att åtgärden kompletteras med att kampanjerna ska föregås av framtagande av en kommunikationsplan med ingående målgruppsanalys.

Klottersanering ur miljöskydds- och kemikalieperspektiv

I den till handlingsplanen bilagda klotterpolicyn anges ”Vid all sanering ska hantering och använda kemikalier uppfylla Stockholms stads miljöinköpskrav i ’Miljökravspecifikation för klottersanering’”. Det refererade dokumentet togs fram 2006 och finns inte längre att läsa på stadens intranät eller webb. Sedan dokumentet skrevs har staden beslutat om en kemikalieplan och en handlingsplan om minskad spridning av mikroplast. Därutöver har staden också starka incitament att upprätthålla/inte försämra vatten och dagvattenkvalitet i enlighet med sin handlingsplan om god vattenstatus och dagvattenstrategi. Därför behöver dokumentet ”Miljökravspecifikation...” uppdateras med de nya och aktuella kemikalie- och mikroplastkraven och göras tillgängligt för alla berörda. Miljöförvaltningen erbjuder sig att ansvara för att i samarbete med trafikkontoret och övriga beställare av klottersaneringsentreprenader ta fram aktuella kemikalie- och mikroplastkrav samt övriga miljökrav som är relevanta för denna typ av entreprenader. De krav som uppställs vid klottersanering bör omfatta nedanstående. Exempel på formuleringar finns i bilaga B. Miljö- och kemikaliekrav ska även ställas på lagliga muralmålningar som utförs/beviljas av staden eller på stadens mark.

- entreprenören ska ha ett program för egenkontroll
- beskrivning av saneringsmetod, mängder, produkt, kemikaliehantering och avfallshantering
- beskrivning av hur saneringsmetoden säkerställer att människor och miljö skyddas från kemikalier och mikroplaster
- namn på miljöansvarig
- beskrivning av hur stadens kemikaliekrav uppfylls, genom redovisning av använda produkters miljöbedömning i Byggsvarubedömningen och registrering i Chemsoft, samt full transparens avseende ingående komponenter i varor och kemiska produkter som används. Detta är speciellt viktigt vid klotterskyddande behandling. I rapporten *Är klotterskydd en källa till mikroplast?* (bilaga C), anges att denna typ av kemikalieinformation ofta är sekretessbelagd.

I dag ställs krav i trafikkontorets upphandlingar, men för ett systematiskt arbete bör gemensamma mallar utarbetas av aktuella upphandlande verksamheter så att likvärdiga krav och uppföljningsmått kan tillämpas av alla upphandlande enheter. I dessa

mallar bör miljö- och kemikaliekraven ingå, men även generella krav gällande leverantörens kompetens och arbetssätt mm. För att utreda marknadens möjligheter att motsvara stadens krav på funktion och relevanta miljö- och hållbarhetskrav (t ex avseende kemikalier och mikroplastspridning) bör en marknadsundersökning genomföras inledningsvis innan mallarna formuleras.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 augusti 2021 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 6 augusti 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar trafikkontorets problembild att det finns en okunskap rörande stadens policy mot klotter, förekomst av olika arbetssätt inom staden, ogynnsamma materialval, brist på underhåll av objekt som ställs ut i stadsmiljön och objekt som ligger utanför Stockholms stads ansvarsområde samt att förekomsten av klotter kan minska upplevelsen av trygghet i staden.

Förvaltningen ser också mycket allvarligt på alla typer av klotter, eftersom det bidrar till en känsla av otrygg miljö. Förvaltningen ställer sig positiv till en bättre proaktivitet när det gäller klotter. Ett förtydligt ansvar för alla verksamheter att även inomhusklotter måste tas bort inom 24 timmar anser förvaltningen vara av stor vikt. Det är en viktig aspekt i förvaltningens verksamhet för att skapa trygghet för eleverna. Detta krav bör gälla såväl stadens egna fastigheter som inhyrda. Det proaktiva arbetet är särskilt viktigt eftersom en klottrare ofta börjar i liten skala och sen eskalerar.

Trafikkontoret ansvarar för saneringen av stadens konstruktioner, anläggningar och anordningar inom offentlig plats. Inom utbildningsförvaltningens verksamhet är det SISAB som har detta uppdrag, men även vissa privata fastighetsvärdar, som förvaltningen hyr skolor av, har detta ansvar.

När det gäller klottersanering skulle förvaltningen gärna se en kategorisering av klotter för att kunna följa upp exempelvis rasistiskt och antisemitiskt klotter för att på det sättet kunna se om det krävs insatser i stadens skolor. Ju mer vi vet, desto precisare kan våra insatser göras. Eftersom klotter i mångt och mycket är symbolspråk, ställer detta också krav på att klottersanerare har en adekvat förståelse och utbildning för detta.

Förvaltningen ställer sig bakom de förslag till åtgärder som finns i trafikkontorets handlingsplan för minskat klotter. De åtgärder som lyfts fram i handlingsplanen är robusta och adekvata och känns som en bra hjälp i detta arbete.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 augusti 2021 att godkänna förvaltningens svar på remissen.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 12 juli 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Bromma stadsdelsförvaltning anser att handlingsplanen ter sig gedigen och tar upp förslag på metoder som definitivt kan minska förekomsten av klotter. Förslaget om ökad samverkan inom staden samt samverkan med privata fastighetsägare är två viktiga aspekter i arbetet.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 augusti att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Tobias Karlsson (SD), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 augusti 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att handlingsplanen är ett styrdokument som behövs inom Stockholms stads organisation för att samordna och systematisera såväl det proaktiva som det reaktiva arbetet mot klotter. Förvaltningen bedömer att samtliga av de föreslagna åtgärderna är viktiga. Förvaltningen bedömer att det behövs mer samordning av arbetet mot klotter och handlingsplanen är ett bra verktyg för att nå det målet. Förvaltningen tycker dock att det saknas rutiner för hur förvaltningen och andra ska agera när klottergarantin inte följs av stadens förvaltningar och bolag. Förvaltningen tycker att det behövs stadsövergripande samordning kring klotter och är positiv till att anlita universitet för att få fördjupad kunskap kring klotter och vad som driver de som klottar.

Förvaltningen vill poängtera att trafikkontoret inte är ensamma om att ansvara för att de offentliga rummen är trygga och attraktiva, som handlingsplanen beskriver. Stadsdelsförvaltningarna som är huvudmän för parkmark inom de olika förvaltningsområdena har också det ansvaret. Skillnaden är att just för klotter på allmänna områden är trafikkontoret ansvarig. Förvaltningen vill också framföra att termen *stadsdelsförvaltning* bör användas konsekvent i hela handlingsplanen. Termen *stadsdel* är i detta sammanhang missvisande eftersom en förvaltning beskriver ett ansvar och en organisation medan stadsdelar enbart har en geografisk innebörd.

Förvaltningen vill också framföra att det finns en otydlighet i att skriva ut avtalstid med årtal i en handlingsplan och att texten kan bli svår att förstå. Förvaltningen anser

inte att alla avtalsår för alla förvaltningars avtal med klottersaneringsföretag bör stå med i en handlingsplan eftersom det gör handlingsplanen inaktuell inom ett par år.

Förvaltningen vill därutöver poängtera att inte enbart Södermalms stadsdelsförvaltning arbetar enligt beskrivningen på sida 6. Det gör även Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning samt säkerligen andra stadsdelsförvaltningar. Förvaltningens feriearbetare målar och oljar varje år staket, bryggor, lekredskap och parkmöbler. Förvaltningen vill också påpeka att förvaltningen har provat att placera en container i Snösåtra för kassering av sprayburkar. Tömning bekostas av stadsdelsförvaltningen men åtgärden har inte varit speciellt effektivt.

Förvaltningen anser att det föreligger en otydlighet i vilken förvaltning som ansvarar för muralmålningar. Förvaltningen tycker det framgår att trafikkontoret ansvarar för klottersanering men inte vilken förvaltning som ansvarar för själva målningarna.

Enligt förvaltningens erfarenhet är de tunnlar som får en mer konstnärlig utsmyckning mindre utsatta för klotter än tunnlar som har kala väggar. Förvaltningen bedömer att en förebyggande åtgärd skulle vara att i större utsträckning utsmycka tunnlar i de områden som är mest utsatta av klotter. Förvaltningen är positiv till förebyggande åtgärder med utsmyckning, belysning i och vid tunnelentréerna.

Förvaltningen tror även på att se över möjligheterna till "aktivering" kring vissa särskilt utsatta tunnlar det vill säga att det händer något positivt runt och i tunneln så som odling, utegym eller dylikt. Förvaltningen tror att det behövs ett större grepp kring trygghetsskapande insatser för att få bort klotter. Det räcker inte enbart med reaktiva åtgärder så som sanering. Förvaltningen vill också poängtera vikten av att klotterskydd utformas estetiskt tilltalande för att skapa trivsel. Staket och galler kan bidra till att en plats upplevs som otrygg.

Förvaltningen vill framhålla att det inte går att inhandla färdigvuxna buskar samt att färdigvuxna träd är mycket svårt att få tag på. Förvaltningen anser att det kan vara bra att köpa in stora exemplar men man bör ha med sig att de kommer att växa vidare och därför behöver skötsel. Förvaltningen tycker att denna aspekt är viktigt så att man inte glömmer bort att anpassa växtvalet utifrån deras slutgiltiga storlek i förhållande till växtplatsen.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 augusti 2021 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 17 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till handlingsplanen och ser att en större medvetenhet om stadens policy mot klotter och en mer likformig hantering över nämnd- och styrelsegränserna kommer att gynna medborgarna.

Överlag är förvaltningens erfarenhet att klottersaneringen sker snabbt och effektivt. I de fall där det inte fungerar så handlar det nästan alltid om objekt som är utanför trafiknämndens ansvarsområde, till exempel enskilda fastighetsägare. Förvaltningen skulle gärna se att trafiknämnden fick ett helhetsansvar för klottersanering även för andra nämnders och styrelser objekt.

Många av de åtgärder som föreslås sker redan och förvaltningen ser det som positivt att de nu sätts i ett sammanhang och att ansvarsfördelningen mellan respektive part inom staden förtydligas. Till exempel har vi i Farsta redan daglig tillsyn av området runt den lagliga väggen.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 augusti 2021 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 31 maj 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till arbetet för minskat klotter. Ett förebyggande arbete är alltid att föredra och det är i princip också alltid mest kostnadseffektivt.

Stadsdelsförvaltningen, trafikkontoret och andra aktörer möts ofta i konstellationer för att diskutera trygghet på utvalda platser, det som kallas för platssamverkan. I dessa möten skulle arbetet mot klotter kunna ha en plats på dagordningen. Förvaltningen har inga ytterligare synpunkter.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 augusti 2021 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Norma Aranda de Gutierrez m.fl. (S), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Angelo Tapia (Fi), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Özlem Körhan m.fl. (V) som ställer sig bakom det särskilda yttrandet av Norma Aranda de Gutierrez m.fl. (S).

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 9 augusti 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att den föreslagna handlingsplanen är en god början för att förebygga och sanera klotter. En del förslag är enligt förvaltningen lätta att genomföra och även lätta att följa upp. Det gäller förslaget om att belysa stadens policy mot klotter och liknande skadegörelse där en ökad kännedom om policyn bara är positiv. Likaså är punkterna val av gynnsamma material, kartläggning av kostnader och åtgärder för att försvåra för klottrare självklara och okomplicerade åtgärder. Det finns inga lagliga väggar i stadsdelsområdet i Hässelby-Vällingby varför förvaltningen inte kommenterar den punkten. Trafikkontoret ser gärna att privata fastighetsägare samverkar genom till exempel att upprätta gemensamma avtal för klottersanering vilket även stadsdelsförvaltningen instämmer i. Kampanjer för ökad informationsspridning för att öka medvetenheten om klotter, klottersanering och dess effekter ställer sig förvaltningen positiv till.

När det gäller punkten om ökad samverkan för minskat klotter så föreslås där behandlas ett antal områden av ganska teknisk karaktär medan de flesta aktörer som föreslås samverka i frågan inte har kunskap i de tekniska frågor som trafikförvaltningen föreslår ska tas upp. Förvaltningen menar att frågor som rör förekomst av klotter, behov av sanering och upplevelse om ökat minskat klotter bör behandlas i de redan existerande forumen för trygghetsarbetet där polis, trafikkontoret, fastighetsägare och föreningsliv redan finns representerade. De mer tekniska frågorna bör behandlas av de som ansvarar för att klotter saneras och förebyggs genom tekniska lösningar. I fråga om punkten om ökad samverkan i trygghetsfrågan ställer sig förvaltningen positiv till en ökad samverkan mellan trafikkontoret och stadens parkerings- och ordningsvakter. Trafikkontoret har redan möjlighet att bistå trygghetsamordnare med statistik rörande kränkande/kränkande klotter genom det stadsövergripande forum som finns inom ramen för arbetet mot våldsbejakande extremism. Detsamma gäller återkoppling gällande trygghetsvandringar. Förvaltningen har operativa trygghetsrådet där bland annat dessa frågor rapporteras.

Under åtgärden prioriterad underhållsbudget föreslår trafikkontoret att feriearbetande ungdomar kan användas för underhåll av en del av de objekt respektive förvaltning ansvarar för. Förvaltningen använder sig av feriearbetande ungdomar för det ändamålet inom ramen för de avtal som slutits med entreprenörer. Trafikkontoret skriver om en punkt de benämner utreda möjlighet till kompletterande stödåtgärder. Den går ut på att Stockholms stad inför en grupp som ska använda sig av personer med offentligt skyddad anställning inom ramen för arbetsmarknadsinsatser (OSA) för att komplettera nuvarande saneringsarbete. Förvaltningen är i grunden positiv till förslaget. Dock ser förvaltningen att gränsdragningen kan bli en utmaning givet redan ingångna avtal med entreprenörer och regler gällande konkurrensutsättning.

Den sista punkten i handlingsplanen är en utredning om varför klottret ökar. Trafikkontoret avser att kontakta ett universitet för att få en student att skriva om detta. Förvaltningen menar att ett alternativt synsätt på detta vore att undersöka varför vissa städer, till exempel New York i USA, lyckats minska klottret.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 juni 2021 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 maj 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till att handlingsplanen tagits fram i samverkan med stadsdelsförvaltningarna. Antalet inkomna anmälningar för klotter på Kungsholmen har ökat från 340 år 2014 till 1869 år 2020. Den stora ökningen av anmälningar, vilket är en trend i hela staden, beror dels på införandet och marknadsföringen av ”tyck-till-appen”, och dels på att förekomsten av klotter har ökat.

Förvaltningen vill även framhålla att metoderna för klottersaneringen bör utvecklas. Ett problem, som inte lyfts i den problembild som presenteras i handlingsplanen, är det stora slitaget på exempelvis parkbänkar och skräpkorgar som kan uppstå vid saneringen. Idag används i många fall starka lösningsmedel och högtryckstvätt för att ta bort klotter, vilket innebär att möbler och skräpkorgar i parkerna slits och måste bytas ut oftare. Detta innebär i sin tur ökade kostnader. Förvaltningen menar att det i vissa fall skulle vara möjligt att använda mer skonsamma saneringsmetoder i syfte att uppnå en ökad hållbarhet. Med de saneringsmetoder som används idag finns det även svårigheter med att sanera under vinterhalvåret då det är minusgrader. Förvaltningen ser därför att det även finns ett behov av att utveckla saneringsmetoderna under vintern.

Förvaltningen vill även lyfta fram vikten av rondering för att motverka klottersanering på de platser där det finns kännedom om att mycket klotter och skadegörelse sker. I handlingsplanen beskrivs att de medel som finns för sanering idag främst räcker till att åtgärda de anmälningar som kommer in från allmänheten och att proak-

tiv sanering därför kommer i andra hand. Förvaltningen vill framhålla att den proaktiva saneringen bidrar till att anmälningarna från allmänheten minskar. Det är därför viktigt att det finns en budget som tillåter att båda typer av sanering kan genomföras, för att målet om minskat klotter i staden ska kunna uppnås.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 juni 2021 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 12 maj 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till att handlingsplanen tagits fram i samverkan med stadsdelsförvaltningarna. Antalet inkomna anmälningar för klotter på Norrmalm har ökat från 372 stycken år 2014 till 2064 stycken år 2020. Den stora ökningen av anmälningar, vilket är en trend i hela staden, beror dels på införandet och marknadsföringen av ”tyck-till-appen”, och dels på att förekomsten av klotter har ökat.

Förvaltningen vill även framhålla att metoderna för klottersaneringen bör utvecklas. Ett problem, som inte lyfts i den problembild som presenteras i handlingsplanen, är det stora slitaget på exempelvis parkbänkar och skräpkorgar som kan uppstå vid saneringen. Idag används i många fall starka lösningsmedel och högtryckstvätt för att ta bort klotter, vilket innebär att möbler och skräpkorgar i parkerna slits och måste bytas ut oftare. Detta innebär i sin tur ökade kostnader. Förvaltningen menar att det i vissa fall skulle vara möjligt att använda mer skonsamma saneringsmetoder i syfte att uppnå en ökad hållbarhet.

Förvaltningen vill även lyfta fram vikten av rondering för att motverka klottersanering på de platser där det finns kännedom om att mycket klotter och skadegörelse sker. I handlingsplanen beskrivs att de medel som finns för sanering idag främst räcker till att åtgärda de anmälningar som kommer in från allmänheten och att proaktiv sanering därför kommer i andra hand. Förvaltningen vill framhålla att den proaktiva saneringen bidrar till att anmälningarna från allmänheten minskar. Det är därför viktigt att båda typer av sanering genomförs för att målet om minskat klotter i staden ska kunna uppnås.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 augusti 2021 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar handlingsplanen för minskat klotter och de ökade ambitionerna för samordning både inom staden och med andra aktörer. Att öka tryggheten är ett prioriterat område i Rinkeby-Kista stadsdelsområde och förekomst av klotter påverkar upplevelsen av en plats och kan i förlängningen påverka upplevelsen av trygghet.

I möjligaste mån ser förvaltningen att föreslagna åtgärder och samordning genomförs inom redan befintliga möteskonstellationer kopplade till trygghet. För Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning innebär det att frågorna delvis kan hanteras inom ramen för organisationen för den lokala samverkansöverenskommelsen.

Stadsdelsförvaltningens erfarenhet är att skadegörelse av muralmålningar och mosaiker inte förekommer i någon större utsträckning och är mycket uppskattade inslag i stadsmiljön.

För att förenkla läsbarheten av handlingsplanen föreslås tabellen med föreslagna åtgärder på sidorna 12-14 numreras och sammankopplas med den efterföljande, mer utförliga, beskrivningen av åtgärdens innehåll. Vissa av åtgärderna ska genomföras löpande i samband med underhåll eller nya objekt placeras ut i stadsmiljöerna men för andra åtgärder saknas tidsplan. Det gäller exempelvis åtgärden om att utreda orsaken till att förekomst av klotter ökar. För tydlighetens skull vore det önskvärt med förtydligande om när åtgärderna ska genomföras i den mån det är möjligt.

På sidan 10 under avsnittet *4.4 Stadsdelsförvaltningarna* anges att stadsdelsförvaltningen ansvarar för sanering av förskolepaviljonger. Det är möjligt att det ser olika ut mellan olika stadsdelsförvaltningar men för Rinkeby-Kistas stadsdelsförvaltning utförs klottersanering av respektive fastighetsägare.

I övrigt har förvaltningen inga synpunkter på handlingsplanen.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 2 september 2021 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 augusti 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till handlingsplanen och ser att en större medvetenhet om stadens policy mot klotter och en mer likformig hantering över nämnd- och styrelsegränserna kommer att gynna medborgarna.

Överlag är förvaltningens erfarenhet att klottersaneringen sker snabbt och effektivt. I de fall där det inte fungerar så handlar det nästan alltid om objekt som är utanför trafiknämndens ansvarsområde, till exempel enskilda fastighetsägare. Förvaltningen skulle gärna se att trafiknämnden fick ett helhetsansvar för klottersanering även för andra nämnders och styrelsers objekt.

Många av de åtgärder som föreslås sker redan och förvaltningen ser det som positivt att de nu sätts i ett sammanhang och att ansvarsfördelningen mellan respektive part inom staden förtydligas.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 augusti 2021 att godkänna förvaltningens svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Salar Rashid m.fl. (S) och Shamsu A. Hassa m.fl. (V), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Sara Soumah (Fi), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 17 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer med trafikkontoret gällande behovet av att samverka mellan olika förvaltningar och bolag samt utanför organisationen med andra aktörer såsom fastighetsägare. Givet påverkan som klotter bedöms ha för en känsla av trygghet ser förvaltningen det vara självklart att frågan inkluderas i det trygghetsskapande arbetet som handlingsplanen föreslår, vilket också görs inom platssamverkan. Trafikkontorets närvaro i dessa forum är en förutsättning för att klotterfrågan och andra av kontorets samordningsuppdrag utvecklas och följs upp på ett effektivt sätt.

Förvaltningen har i dagsläget en flerårsplan för löpande utbyte av parkbänkar och skräpkorgar finansierat genom nyckelinvesteringsmedel som syftar till att garantera en hög nivå på stadsdelsnämndsområdets utrustning på parkmark. Viktigt att lyfta i sammanhanget är att prioritering av andra insatser för dessa medel innebär att denna form av löpande upprutning nedprioriteras. För att uppnå det som föreslås i handlingsplanen ser förvaltningen att de medel som är avsatta till flerårsplanen för underhåll av utrustning behöver ges prioritet. Det gäller framför allt parkbänkar och andra trätytor och regelbunden målning, inoljning, eller byte av brädor.

Jämställdhetsanalys

En säker och trygg miljö är ofta kopplad till upplevelsen av att den miljön är väl omhändertagen. Om en plats exempelvis är nedskräpad och skräpet inte tas bort skapas en känsla av att platsen är övergiven och att det inte finns någon kontroll. Detta riskerar att medföra ytterligare nedskräpning eller skadegörelse och minskar den sociala kontrollen. Fenomenet är känt i internationell kontext som "Broken Window Theory".

Generellt sett är kvinnors upplevelse av trygghet i Skärholmens utemiljöer lägre än mäns. Skillnaden är i linje med forskningen som också lyfter att utformningen och underhåll av den fysiska miljön kan stärka individens känsla av kontroll och främja vistelse i väl omhändertagna miljöer. Klotter utgör en sådan skadegörelse som kan minska upplevelsen av väl omhändertagna och trygga platser i synnerhet för grupper som tenderar att lättare uppleva en minskad känsla kontroll såsom kvinnor, äldre och personer med funktionsnedsättning. Förvaltningen bedömer att de åtgärder som före-

slås i handlingsplanen för minskat klotter kan förväntas bidra positivt ur ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 augusti 2021 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Rashid Mohammed m.fl. (V), *bilaga 1*.

Ersätтарыtrande gjordes av Karin Ploen (Fi), *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser sammantaget att handlingsplanen är väl genomarbetad samt att de föreslagna åtgärderna täcker många av de problem som finns med klotter i staden. Nedan listas synpunkter på några av de åtgärdsförslag som beskrivs.

Belysa stadens Policy mot klotter och liknande skadegörelse i Stockholm

Det är av stor vikt att alla bolag och förvaltningar följer stadens policy. Särskilt vid nybyggnation uppkommer ofta ökad nivå av nerskräpning och klotter vilket kan ge en känsla av otrygghet. Upphandling av byggtreprenader kan kompletteras med ett krav på insatser mot klotter. I dagsläget finns inget tvingande åtgärder för aktörer utanför staden vilket kanske borde ändras.

Försvåra för klottrare

Att öka belysningen på de ställen där det kan kännas mörkt och undangömt är bra eftersom det ökar den generella tryggheten och tillgängligheten.

Idén om att täcka öppna ytor med växter och spaljéer är en bra eftersom det en ökad växtlighet och grönska för med sig flera fördelar i en stadsmiljö (ekologiska, klimatmässiga men även psykologiska mm).

Prioriterad underhållsbudget

En högre underhållsgrad på stadsdelarnas objekt är givetvis en god idé, men det är också förknippat med ökade driftskostnader för ansvariga nämnder. Balansen mellan förebyggande och akuta, reaktiva åtgärder är svår. Ofta tar akutåtgärder som tjuvtippar och vandalism en större bit av budgeten än vad som går att beräkna vilket påverkar planerade, förebyggande åtgärder negativt.

Övriga synpunkter utanför handlingsplanen

Förvaltningen har noterat att där muralmålningar eller annan utsmyckning gjorts av lokala ungdomar, exempelvis i gångtunnlar, har inslag av klotter signifikant minskat.

Arbeten av vänner eller andra från området verkar respekteras i hög grad. Förvaltningen anser att detta är arbetssätt som bör premieras och utvecklas ytterligare.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 26 augusti 2021 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Anders Göransson m.fl. (S), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Elis Wibacke och Birgitta Sevefjord (båda V), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Cassandra Solback och Anna-Karin Lindahl (båda S) som ställer sig bakom Socialdemokraternas särskilda uttalande.

Ersätтарыttrande gjordes av Antonia Simon (Fi) och Frida Nehrfors Hultén (V) som ställer sig bakom Vänsterpartiets särskilda uttalande.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen anser att förslaget till handlingsplan för minskat klotter är ett viktigt dokument för att staden på sikt ska kunna minska denna form av skadegörelse.

Förvaltningen anser att klottersanering, tillsammans med skräpplockning och god belysning, är en av de viktigaste insatserna i arbetet för en trygghetskapande stadsmiljö. Under perioden 2014- 2020 har Södermalms stadsdelsområde haft 33 222 inkomna ärenden gällande identifierat klotter. Det motsvarar cirka 26 procent av stadens totala antal ärenden gällande klotter under perioden.

Förvaltningen anser att det finns flera viktiga och bra åtgärdsförslag i handlingsplanen som kan utveckla arbetet mot klotter såsom ökad samverkan inom staden och med andra fastighetsägare, åtgärder som försvårar för klottrare och ökad informations-spridning.

Förvaltningen anser dock att den enskilt viktigaste insatsen i stadens arbete mot klottret är en systematisk, schemalagd sanering på de mest välbesökta platserna och stråken där klotter är ett stort problem. Vid dessa platser behövs en rondering göras en till två gånger i veckan året runt för att snabbt upptäcka nytt klotter och utföra omedelbar sanering. På så sätt arbetar staden proaktivt och uppmärksammar regelbundet förekomsten av nytt klotter. Som det är idag sitter klottret på många platser kvar länge och först efter att medborgare uppmärksammar det via en felanmälan utförs åtgärd. Det skapar onödig irritation hos medborgarna och klottret påverkar stadsmiljön negativt under en lång tid.

För att skapa en märkbar förändring i klottersaneringen som verkligen uppfattas av medborgarna anser förvaltningen att det behövs en betydande förstärkning inom stadens utförande av klottersanering. I handlingsplanen nämns Solna stads arbete mot klotret som ett exempel. Solna stad har cirka 83 000 invånare jämfört med Södermalms cirka 130 000. I Solna stad arbetar två team som kontinuerligt ronddar stadens mest välbesökta parker och gångstråk. Målet är att klotret ska upptäckas av staden och att nytt klotter ska vara borta inom cirka tre dagar.

Idag finns ett områdesteam gällande klottersanering för hela Stockholms innerstad som förfogar över ett antal fordon samt cirka 5-6 personer. För att hinna hantera klotret skulle dagens resurs för hela innerstaden behöva användas till enbart Södermalms stadsdelsområde.

Förvaltningen är medveten om att en utökning av antal team och resurser för klottersanering är kostnadsdrivande. För att hålla nere kostnaderna i utvecklingen av klottersaneringen kan OSA-grupper (offentligt skyddad anställning inom ramen för arbetsmarknadsinsatser) ha i uppdrag att utföra stadens klottersanering i enlighet med vad som också framkommer i förslaget till handlingsplan. I Solna stad utförde dessa arbetsgrupper även själva klottersaneringen efter att de erhållit erforderlig utbildning för uppgiften. De enda undantagen var klottersanering på hög höjd, intill högspänningsledning samt under jourtid som istället upphandlades separat.

Förvaltningen ser gärna att Södermalms stadsdelsområde kan fungera som ett pilotprojekt inom Stockholms stad för att testa det föreslagna upplägget.

I förslaget anges att stadsdelarna ska ha daglig tillsyn över områdena kring de lagliga väggarna samt anmäla nytillkommet klotter runt om väggarna till trafikkontoret. Förvaltningen anser att detta är ett bra förslag och kan nämna att förvaltningen redan idag bedriver daglig tillsyn i de områden i Drakenbergsparken och under Skansbron som har lagliga väggar. Förvaltningens parkdriftsavtal innehåller så kallade funktionskrav gällande renhållningen vilket innebär att det alltid ska vara rent kring de lagliga väggarna.

Förvaltningen anser att de lagliga väggarna är en utmaning gällande renhållningen i deras närområden. Kommunpolisen och fasthetsägare har även gett uttryck för att väggen för gatukonst i Drakenbergsparken bidrar till otryggheten vid denna plats.

Förvaltningen har tagit del av en sammanställning som trafikkontoret gjort över antalet inkomna ärenden gällande klotter i närområdet till respektive vägg.

Statistik för väggen vid Skansbron:

ÅR	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antal ärenden	9	54	151	165	85	105	143

Statistik för väggen i Drakenbergsparken:

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antal ärenden	11	9	53	117	73	57	81

Av redovisad statistik framgår att antalet ärenden gällande klotter ökat i respektive område sedan väggarna för gatukonst uppfördes hösten 2016.

Avslutningsvis ser förvaltningen positivt på handlingsplanens förslag att genomföra kampanjer och andra informationsinsatser för att medvetandegöra konsekvenserna av klotter.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 22 juni 2021 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 maj 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till att handlingsplanen tagits fram i samverkan med stadsdelsförvaltningarna. Antalet inkomna anmälningar för klotter på Östermalm har ökat från 227 år 2014 till 1033 år 2020. Den stora ökningen av anmälningar, vilket är en trend i hela staden, beror dels på införandet och marknadsföringen av ”tyck-till-appen”, och dels på att förekomsten av klotter har ökat.

Förvaltningen vill även framhålla att metoderna för klottersaneringen bör utvecklas. Ett problem, som inte lyfts i den problembild som presenteras i handlingsplanen, är det stora slitaget på exempelvis parkbänkar och skräpkorgar som kan uppstå vid saneringen. Idag används i många fall starka lösningsmedel och högtryckstvätt för att ta bort klotter, vilket innebär att möbler och skräpkorgar i parkerna slits och måste bytas ut oftare. Detta innebär i sin tur ökade kostnader. Förvaltningen menar att det i vissa fall skulle vara möjligt att använda mer skonsamma saneringsmetoder i syfte att uppnå en ökad hållbarhet. Med de saneringsmetoder som används idag finns det även svårigheter med att sanera under vinterhalvåret då det är minusgrader. Förvaltningen ser därför att det även finns ett behov av att utveckla saneringsmetoderna under vintern.

Förvaltningen vill även lyfta fram vikten av rondering för att motverka klottersanering på de platser där det finns kännedom om att mycket klotter och skadegörelse sker. I handlingsplanen beskrivs att de medel som finns för sanering idag främst räcker till att åtgärda de anmälningar som kommer in från allmänheten och att proaktiv sanering därför kommer i andra hand. Förvaltningen vill framhålla att den proaktiva saneringen bidrar till att anmälningarna från allmänheten minskar. Det är därför viktigt att det finns en budget som tillåter att båda typer av sanering kan genomföras, för att målet om minskat klotter i staden ska kunna uppnås.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 3 september 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stads bolag och förvaltningar har ett gemensamt ansvar för tryggheten och miljön i staden som helhet. Klotter minskar upplevelsen av trygghet i staden, varför en effektiv sanering av klotter och ett förebyggande arbete på sikt är viktigt.

Koncernledningen ser i likhet med bolagen positivt på att handlingsplanen presenterar förslag på arbetssätt som kan upprättas i syfte att minska klotter samt metoder för att kunna sanera på ett mer effektivt och hållbart sätt. Bostadsbolagen och SISAB tillsammans med ett antal förvaltningar utpekade som ansvariga för åtgärden som berör en ökad samverkan och här betonar bostadsbolagen vikten av att samverkan bör ske även med externa aktörer och då förslagsvis med de fastighetsägarföreningar, som är verksamma i flertalet stadsdelar. SISAB lyfter även fram ett antal aspekter för en lyckad samverkan, t ex att det finns en tydlighet kring syfte och mål, att samverkan utgår från en gemensam läges- och problembild och att arbetet resulterar i faktiska åtgärder som genomförs och följs upp. Koncernledningen anser i likhet med bolaget att dessa faktorer är viktiga för att inte samverkan enbart ska bli ett diskussionsforum.

Gällande stadens policy för klotter så bedömer koncernledningen att bolagen har arbetat in denna i respektive verksamhet och kommuniceras på intranät och i andra kanaler. Önskemål har framkommit att uppföljning och utvärdering av policyn bör ske regelbundet i syfte att få den att bli tillämpad på rätt sätt av stadens samtliga förvaltningar och bolag. En ökad informationsspridning kring stadens arbete med att förebygga klotter, konsekvenser och effekter för att öka medvetenheten hos flera kategorier och åldersgrupper är positivt och att detta sker centralt från trafikkontoret eller miljöförvaltningen är positivt.

Koncernledningen instämmer i SISABs framförande gällande en uppföljning och utvärdering kring de lagliga väggar som finns på olika ställen i staden, med syfte att kartlägga om uppsatta mål och tänkta effekter har uppnåtts. Trafikkontoret konstaterar i handlingsplanen att förekomsten av klotter ökar i staden och att en utredning kring orsakerna till detta vore önskvärt. Detta ställer sig koncernledningen bakom, då utformningen av arbetssätt, åtgärder och metoder kan utformas mer effektivt om kunskap finns kring orsakerna.

Avslutningsvis vill koncernledningen tillägga att det i handlingsplanen, under beskrivningen av åtgärder om ökad samverkan (5.2), bör kompletteras med text om att även bostadsbolagen och SISAB, tillsammans med de aktuella förvaltningarna, är ansvariga, för att tydliggöra ansvaret kring åtgärden.

Underremiss

AB Familjebostäders yttrande från 16 augusti 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Familjebostäder ser positivt på den föreslagna handlingsplanen mot klotter men bedömer att den inte påverkar bolaget i nämnvärd utsträckning. Stadens policy mot klotter är spridd och känd inom bolaget samt finns tillgänglig på intranätet Porten.

Familjebostäder har ramavtal med en entreprenör som sanerar klotter efter avrop av bolaget. Förekomst av klotter kommer till vår kännedom genom antingen att hyresgäster anmäler till kundservice eller Mina sidor, eller att förbipasserande använder stadens Tyck till-app. I de senare fallen vidarebefordras anmälan från trafikkontoret till Familjebostäder. Mycket av klotret upptäcks också vid våra medarbetares närvaro i bostadsområdena. Klottersanering ropas av från upphandlad entreprenör, under 2020 hade bolaget saneringskostnader för strax under 250 000 kronor.

SISAB:s yttrande från den 2 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

SISAB har i uppdrag att i samarbete med kommunstyrelsen arbeta förebyggande mot skadegörelse, klotter, nedskräpning och annan kriminalitet. Bolaget ska även fortsätta att arbeta aktivt med att öka tryggheten på skolgårdar och ytor i anslutning till bolagets fastigheter. Utifrån föreslagen handlingsplan har bolaget en rättelse gällande uppgifter i handlingsplanen gällande SISAB:s entreprenör för klottersanering under 4.11. Uppgifterna om bolaget ska vara: Avtalet gäller i två år från 2019-05-01 samt option på ytterligare 1+1 år. Nytt avtal från 2023-05-01.

SISAB välkomnar samverkan med olika aktörer kring problematiken kring klotter och ser att det är nödvändigt för att uppnå önskvärda effekter för staden. SISAB ser dock att en effektiv samverkan bör präglas av ett antal viktiga parametrar. Bland annat:

- Samverkan bör utgå ifrån aktuell och uppdaterad gemensam läges- och problembild.
- Tydlighet gällande syfte och mål med den aktuella samverkan samt tydlig avgränsning kring densamma.
- Samordnare med tydligt kommunicerat uppdrag med tillhörande befogenheter och ansvar.
- Arbetet måste resultera i verkstad, det vill säga faktiska åtgärder

SISAB erfar att dessa parametrar behöver finnas med vid samverkan då risken annars är stor att samverkan förblir ett diskussionsforum som inte utgår från evidens och inte har en gemensam riktning framåt.

SISAB välkomnar även framöver att samverkan inte behöver ske via fysiska möten utan mycket av bland annat informationsutbytet skulle kunna ske digitalt.

SISAB föreslår att man koncentrerar sig till max 1-2 halvdagsmöten per år utifrån området där agendan bland annat kan innehålla information om nya rön och goda exempel inom eller utanför Stockholms stad i syfte att höja kompetens och att våga pröva nya idéer och beprövade arbetsätt.

Med tanke på att klottrarna inte känner till eller bryr sig om inom vilka fastighetsgränser de befinner sig i eller vilka fastighetsägarna är, välkomnar SISAB att Trafikkontoret kunde sprida relevant information från verksamhetens samverkan med privata fastigheter och centrumägare till SISAB.

Utifrån att kommunikation inom området ska nå avsedd effekt är det inte bara viktigt att kommunikationen är enkel, lättförståelig och tillgänglig utan även att budskapen och informationen är tydligt målgruppsanpassade. Det gäller såväl språk, format och kommunikationsvägar. Inom SISAB påbörjades ett förebyggande arbete i samverkan med bland annat St. Erik och andra försäkringsbolag i syfte att ta fram ett riktat interaktivt utbildningsmaterial i syfte att nå unga och öka deras förståelse för vad planerad skadegörelse kan ge för negativa konsekvenser. Bland annat att brottsmyndighetsåldern inte gäller för skadeståndsanspråk. SISAB välkomnar liknande insatser i staden för att arbeta mer proaktivt utifrån området.

Stockholms stads policy kring sanering inom 24 timmar

I handlingsplanen står det under 5.1 att samtliga berörda förvaltningar i staden bör sanera bort klotter inom policyns tidsgaranti.

Om SISAB ska begränsa friheten till olika tolkningar av policyn måste ordet BÖR ersättas av ordet SKA, och samtidigt kompletteras med förklarande text som beskriver giltiga undantag. Exempelvis när det inte går att sanera vid vissa utetemperaturer. Det blir då även enklare att kommunicera policyn till allmänheten och därigenom skapa en större förståelse för det aktuella saneringsarbetet.

Eftersom många kommunala verksamheter gränsar till bolagets fastigheter anser SISAB även att den nuvarande policyn bör följas upp och utvärderas regelbundet i syfte att få den att bli tillämpad på rätt sätt av stadens samtliga organisatoriska delar. Här skulle SISAB gärna framöver ta del av aktuell dokumentation på redan genomförda uppföljningar och utvärderingar.

Enligt handlingsplanen vill Stockholms stad tillsätta en OSA-grupp, likt den som använts i Solna stad, där det skapats enkla arbeten kring sanering och städning. Enligt SISAB:s avtal med AVARN är det deras underleverantörer som ska hantera bolagets sanering av klotter varför ett sådant arbete kan komma att konkurrera med avtal med befintliga leverantörer.

Lagliga väggar

I handlingen står det att staden måste försvåra för klotter och det finns olika situationella förebyggande åtgärder som går att vidta, men SISAB ifrågasätter hur detta synkar med att staden även har lagliga väggar. Här skulle bolaget efterfråga tydlighet kring beslut och analys av dessa. SISAB skulle även gärna se om det genomförts någon uppföljning/utvärdering av de lagliga väggarna i Farsta, Tensta och Södermalm och vilka effekter som uppnåtts. Detta särskilt eftersom dessa lagliga väggar ligger i nära anslutning till flera av SISAB:s skolor och förskolor.

SISAB erfar att dessa lagliga väggar kan försvåra polisens arbete med att lagföra klottrare, då de kan hänvisa till att de antingen kommer från den lagliga väggen eller att de är på väg dit. Det kan även bli svårare att kräva skadeståndsanspråk på den aktuella skadegörelsen.

SISAB:s målsättning är att Stockholms stads skolor och förskolor ska vara trygga, säkra och välskötta platser att studera och arbeta samt vistas vid. Bland annat arbetar SISAB förebyggande med olika tekniska hjälpmedel som trygghetskameror och ljud-

larm utifrån lokala förutsättningar i syfte att minska eller helt ta bort lokala problem kring de mest utsatta skolorna/förskolorna. SISAB välkomnar handlingsplanen för minskat klotter för att öka upplevelsen av trygghet i staden.

Stockholm Hamnar AB:s yttrande från den 24 augusti 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Trafikkontoret har i handlingsplanen, tillsammans med stadsdelsförvaltningarna, kartlagt förslag på arbetssätt som kan upprättas i syfte att minska förekomsten av nytt klotter i staden samt metoder för att kunna klottersanera på ett mer effektivt och hållbart sätt.

Stockholms Hamnar anser att handlingsplanens upplägg med konkreta förslag på åtgärder är bra. Inom Stockholms Hamnars hamnområden, vid kajer och på byggnader utgör sanering av skadegörelse i form av klotter en återkommande arbetsuppgift. Klotteravtalet ingår i Stockholms Hamnars allmänna städavtal då summan för saneringskostnader inte varit stor nog för att ha ett separat avtal för klottersanering.

Den problembild trafikkontoret ser i handlingsplanen är bland annat en förekommande okunskap rörande stadens policy mot klotter, förekomst av olika arbetssätt inom staden och ogynnsamma materialval. Stockholms Hamnar delar i stort denna bild och ser förslaget i handlingsplanen till ökad samverkan för minskat klotter som en betydelsefull åtgärd som bolaget gärna deltar i, till exempel i form av löpande samverkansmöten för erfarenhetsutbyte. Det är enligt Stockholms Hamnars bedömning möjligt att uppnå en bättre samordning av åtgärder än idag, för ett mer effektivt arbetssätt.

Stockholms Hamnar ser även andra förslag till åtgärder i handlingsplanen som viktiga och delvis sådana som bolaget redan arbetar med, men som också kan utvecklas ytterligare. Detta gäller bland annat val av gynnsamma material och åtgärder för att försvåra för klottrare (till exempel genom växtlighet och belysning). Förslaget på kompletterande stödåtgärd i form av en så kallad OSA-grupp (offentligt skyddad anställning inom ramen för arbetsmarknadsinsatser) för att utföra enklare klottersaneringsarbeten är intressant och bör enligt Stockholms Hamnars bedömning undersökas vidare.

AB Stockholmshems yttrande från den 27 augusti 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholmshem välkomnar initiativ för minskat klotter och har inget att erinra mot handlingsplanen. Bolaget ser positivt på föreslagna åtgärder om ökad samverkan, både internt inom staden såväl som med externa parter och ser gärna att staden med fördel kan samarbeta med de fastighetsägarföreningar som finns i flera stadsdelar.

Bolaget anser att kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte mellan aktörer är viktigt för att uppnå långsiktigt hållbara resultat.

AB Svenska Bostäders yttrande från den 13 augusti 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Svenska Bostäder ställer sig bakom remissförslag angående ”Handlingsplan för minskat klotter”. Klotter i stadsmiljö är en källa till såväl otrygghet som ett miljöproblem i det offentliga rummet. Stockholms Stads olika stadsdelsförvaltningar och bolag har ett gemensamt ansvar för tryggheten och miljön i staden som helhet. Att använda redan etablerade samverkansformer och att hitta nya modeller är en utmaning som ryms inom den nya handlingsplanen. Svenska Bostäder är positivt till utveckling av nya samarbetsformer för mer effektiva sätt förebygga och hantera befintliga problem med klotter.

Svenska Bostäder har sedan många år arbetat med att ta bort klotter från fastigheter och övriga byggnader inom beståndet. Avdelningen för Fastighetsutveckling använder material som försvårar för klottrare men är lättare att rengöra. Vid renoveringar/omgestaltningar av utemiljöer planeras planteringar och anläggningar utifrån ett klotterförebyggande perspektiv. Att starta ett forum och anordna workshops för erfarenhetsutbyte kring goda exempel och olika typer av förebyggande åtgärder ryms inom den nya handlingsplanen.

Svenska Bostäder har alltid haft ett speciellt fokus på att avlägsna sexistiskt, rasistiskt och våldsbejakande klotter men policyn har varit att allt klotter ska vara borttaget inom 24 timmar. Det är viktigt att all klottersanering inom staden utgår från samma principer, det är ett viktigt budskap man förmedlar till medborgarna genom att alla i staden utgår från samma policy och avlägsnar klotter inom samma tidsintervall. Samverkan är många gånger en nyckel till utveckling och till förbättrade resultat. I detta fall kan det vara lämpligt att staden gör en gemensam ramupphandling för klottersanering, för att på sådant sätt får ett enhetligt förhållningssätt till klotter och klottersanering. Ett annat sätt är engagera stadens fastighetsägarföreningar (idag är de fyra st). I dessa finns fastighetsägare, stadsdelsnämnd, skola och polis representerade. Fastighetsägarföreningen utgör på många sätt en utmärkt plattform för arbetet mot klotter, för såväl sanering av befintligt klotter som det förebyggande arbetet.

Polisregion Stockholm

Polisregion Stockholms yttrande från den 17 september 2021 har följande lydelse.

Polisregionen har tagit del av handlingsplanen och har inga synpunkter.

Som det beskrivs i handlingsplanen samverkar polisen idag på regional och lokal nivå med Stockholms stad i arbetet med att förebygga skadegörelsebrott såsom klotter. Polisregionen ämnar fortsätta denna samverkan så länge det är relevant i förhållande till regional och lokal lägesbild.

Detta ärende har beslutats av sektionschefen Anette Öberg efter föredragning av poliskommissarien Johan Kust, regionkansliet.

Region Stockholm

Region Stockholms yttrande daterat den 8 september 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Region Stockholm ser positivt på Stockholms stads föreslagna handlingsplan för minskat klotter och välkomnar initiativ till ökad samverkan på området. Region Stockholm ser också positivt på att staden identifierar klotter som en trygghetsfråga.

Region Stockholm tillsatte i september 2020 en Trygghetskommission med uppdraget att belysa hur regionen kan ta initiativ som ökar tryggheten i Stockholmsregionen. Delrapporten ”Trygghet i fokus, en kartläggning av livskvalitetsbrott och otrygghet i Stockholmsregionen” överlämnades till Region Stockholm i maj 2021 (RS 2019-1061). I delrapporten bekräftas den problembild som även Stockholm stad lyfter fram avseende klotter: förekomsten av klotter minskar upplevelsen av trygghet i ett område och totalupplevelsen av staden.

Vidare konstaterar Trygghetskommissionen att de anmälda klotterbrotten i Stockholmsregionen ökat från 70 869 till 83 521 på bara ett år, vilket motsvarar 18 procent. Region Stockholm ser därför positivt på att Stockholm stad i sin handlingsplan för minskat klotter inkluderar ett trygghetsperspektiv.

I handlingsplanen anges att inom ramen för arbetet med klotter och skadegörelse så ska Trafikkontoret samverka med externa parter, t. ex. trafikförvaltningen, Trafikverket, Polisen m.fl. Detta genom att skapa forum och arbetsgrupper där parterna både strategiskt och operativt kan verka för en minskad skadegörelse samt minskat klotter vilket i sig bygger trygghet.

Forum/arbetsgrupperna leds av Trafikkontoret vilka även ansvarar för planering och struktur. Region Stockholm ser positivt på att få till stånd en ökad samverkan för arbetet mot klotter och skadegörelse då samverkan behöver utvecklas, både inom och utanför stadens ansvarsområde. Dock bör Stockholm stad ta i beaktande att det finns en rad olika befintliga uppdrag hos de berörda parterna samt att budget, resurser, processer och bemanning ser olika ut.

Ekonomiska konsekvenser

Stockholms stads genomförande av Handlingsplan för minskat klotter bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Reservationer m.m.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Urban Emson (SD) enligt följande.

Sverigedemokraterna vill opponera sig mot hur tjänsteutlåtandet framhåller brist på information och kunskap (om tex klotterpolicyn) som orsaker till problemet – när grundproblemet är den minskade allmänna tryggheten i samhället, de alltmer ansträngda instanser som skall tillse ordning och reda i samhället, samt en alltmer urholkad respekt för lag och ordning.

Att utreda varför klotter ökar kan visserligen vara en meningsfull del av åtgärdsplanen, men man kan nog komma ganska långt bara genom att applicera sunt förnuft och en klarsynt bild av Sverige.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Tobias Karlsson (SD) enligt följande.

1. att tillstyrka trafikkontorets Handlingsplan för minskat klotter och förvaltningens tjänsteutlåtande, samt
2. att därutöver anföras

I Stockholms stad har inkomna anmälningar under perioden 2014 till 2020 ökat med 500%, I SDN Enskede Årsta med 753% och i Vantör med 291%

Att måla graffiti och/eller begå skadegörelse i form av klotter med sprayfärg är kostsamt, både ekonomiskt och tidsmässigt. Anställda vid bevakningsföretag uppger att denna kostnad kan medföra att graffitimålare/ personer som ägnar sig åt skadegörelse i form av klotter inte har tid att ha riktiga jobb. För att finansiera sitt intresse tvingas de sälja narkotika och ägna sig åt annan kriminalitet. Det finns också exempel på personer som ägnar sig åt skadegörelse i form av klotter som rånar lastbilar för att finansiera aktiviteten. En brottsförebyggare som uttalar sig i rapporten från Ett Tryggare Sverige uppger även liknande erfarenheter av att narkotika är kopplat till skadegörelse i form av klotter:

”Polisen jobbar inte aktivt direkt mot klotter i kommunen på grund av resursbrist. Det har visat sig att när polisen arbetar mot narkotika, och även annan brottslighet, ger det träffar mot klotter ändå.”

Sammanfattningsvis indikerar resultaten från rapporten ”Lagliga graffitiväggar och skadegörelse i form av klotter – En kunskapsöversikt” att lagliga graffitiväggar kan bidra till en ökning av klotter i närområdet, något som på sikt riskerar att medföra såväl ökade saneringskostnader som otrygghet och ytterst också ökad brottslighet.

Ref: Lagliga graffitiväggar och skadegörelse i form av klotter – En kunskapsöversikt, RAPPORT 2015:1, Stiftelsen Tryggare Sverige. Handlingsplan för minskat klotter febr 2021 Stockholms stad.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Norma Aranda de Gutierrez m.fl. (S) enligt följande.

En del av det, som skapats på illegala platser, kan karakteriseras som gatukonst eller graffiti. Det förefaller som om de borgerliga kallar alltsammans för ”klotter”. Det betyder inte att det ska vara tillåtet att måla, spraya eller ”klottra” var som helst. Men samhället bör stimulera konstnärligt skapande även i stadsmiljön mera än som görs nu. Fler lagliga väggar bör ställas till förfogande för graffiti. Det bör också gälla gråa och ”tråkiga” miljöer som tunnlår, broar etc. där miljön kan göras mer intressant i ordnade former. I handlingsplanen nämns exempel på sådana aktiviteter, t. ex ”projekt där ungdomar får vara med och gestalta områden i staden samt delta i olika former av konstprojekt, vernissage, caféverksamhet, ungdomsgårdar och liknande”.

Staden borde ge de boende i kommunala flerfamiljshus möjlighet att under en erfaren bildkonstnärs ledning själva utsmycka sina trappuppgångar. Det skulle skapa arbetstillfällen för konstnärer, öka de boendes engagemang för den lokala miljön och stimulera amatörismen. Efter en sådan insats skulle de boende också vårda sin fastighet och motverka ”klotter” i huset! Verksamheten kan också gälla gårdsmiljöer och grönytor.

Ersättaryttrande gjordes av Angelo Tapia (Fi) enligt följande.

Klotter på husväggar och offentliga byggnader är oacceptabelt och absolut något staden och stadsdelarna ska försöka att motverka. Vi instämmer i behovet av att ha ett tydligt och gemensamt arbetssätt för klottersanering och klotterförebyggande som ska gälla i hela staden. Vi vill dock betona, precis som förvaltningen skriver, att det förebyggande arbetet också är viktigt för att motverka skadegörelse långsiktigt. Det innebär dialog och samverkan med ungdomar genom att inkludera och bjuda in till att delta i, och påverka, det egna området och stadens utformning. Och förslagsvis även bjuda in till öppna samtal vid utformningen av dessa strategier och handlingsplaner som rör olika bostadsområden. Vi tror inte att enbart en handlingsplan mot klotter i sig kom-

mer leda till någon större förändring. Speciellt inte om man vill nå yngre målgrupper. Ges exempelvis ungdomarna möjligheten att utsmycka väggar och gångtunnlar i sin stadsdel kan det i sin tur leda till mindre klotter.

I våras antogs en strategi för mer gatukonst och muralmålningar. Vi välkomnar att det grönbåa styret har satsat lite extra på detta i sin budget för 2021. Utgångspunkten ska vara både konstnärens frihet att uttrycka sig men också att inkludera de lokala bo-satta. Vi i Feministiskt initiativ tycker att det är viktigt att skapa ytor och väggar som kan användas av alla som vill i det lokala området med syfte att främja konstnärlig gestaltning och aktivitet samt lokalt engagemang, framför allt bland unga.

Offentliga konst har en viktig del i stadsmiljön, den berikar stadsbilden och därför vill vi på Feministiskt initiativ se mer av den i vår stad och våra olika stadsdelar. Vi tror på att det kan vara ett sätt att motverka klotter."

Skärholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Salar Rashid m.fl. (S), Shamsu A. Hassa m.fl. (V) och av Sara Soumah (Fi) i ett ersätтарыttrande enligt följande.

Klotter på husväggar och offentliga byggnader är oacceptabelt och absolut något staden och stadsdelarna ska försöka att motverka. Vi instämmer i behovet av att ha ett tydligt och gemensamt arbetssätt för klottersanering och klotterförebyggande som ska gälla i hela staden.

Vi vill dock betona, precis som förvaltningen skriver, att det förebyggande arbetet också är viktigt för att motverka skadegörelse långsiktigt. Det innebär dialog och samverkan med ungdomar genom att inkludera och bjuda in till att delta i, och påverka, det egna området och stadens utformning. Och förslagsvis även bjuda in till öppna samtal vid utformningen av dessa strategier och handlingsplaner som rör olika bostadsområden. Vi tror inte att enbart en handlingsplan mot klotter i sig kommer leda till någon större förändring. Speciellt inte om man vill nå yngre målgrupper. Ges exempelvis ungdomarna möjligheten att utsmycka väggar och gångtunnlar i sin stadsdel kan det i sin tur leda till mindre klotter.

I våras antogs en strategi för mer gatukonst och muralmålningar. Vi välkomnar att det grönbåa styret har satsat lite extra på detta i sin budget för 2021. Utgångspunkten ska vara både konstnärens frihet att uttrycka sig men också att inkludera de lokala bo-satta. Vi i Feministiskt initiativ tycker att det är viktigt att skapa ytor och väggar som kan användas av alla som vill i det lokala området med syfte att främja konstnärlig gestaltning och aktivitet och lokalt engagemang.

Offentliga konst har en viktig del i stadsmiljön, den berikar stadsbilden och därför vill vi på Feministiskt initiativ se mer av den i vår stad och våra olika stadsdelar. Vi tror på att det kan vara ett sätt att motverka klotter.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Rashid Mohammed m.fl. (V) enligt följande.

Klotter på husväggar och offentliga byggnader är oacceptabelt och absolut något staden och stadsdelarna ska försöka att motverka. Vi instämmer i behovet av att ha ett tydligt och gemensamt arbetssätt för klottersanering och klottreförebyggande som ska gälla i hela staden. Vi vill dock betona att det förebyggande arbetet också är viktigt för att motverka skadegörelse långsiktigt. Precis som förvaltningen Spånga-Tensta stadsdelsnämnd noterar har klottret minskat signifikant där lokala ungdomar har fått möjlighet att delta i den offentliga utsmyckningen. Vi välkomnar att förvaltningen önskar utveckla det arbetssättet.

Det kan innebära dialog och samverkan med ungdomar genom att inkludera och bjuda in till att delta i, och påverka, det egna området och stadens utformning. Förslagsvis även bjuda in till öppna samtal vid utformningen av dessa strategier och handlingsplaner som rör olika bostadsområden. Vi tror inte att enbart en handlingsplan mot klotter är tillräcklig, speciellt inte för att nå yngre målgrupper. Ges ungdomarna möjligheten att utsmycka väggar och gångtunnlar i sin stadsdel kan det i sin tur leda till mindre klotter. I våras antogs en strategi för mer gatukonst och muralmålningar. Vi välkomnar att det grönbåa styret har satsat lite extra på detta i sin budget för 2021. Utgångspunkten ska vara både konstnärens frihet att uttrycka sig men också att inkludera de lokala bosatta. Vi i Feministiskt initiativ tycker att det är viktigt att skapa ytor och väggar som kan användas av alla som vill i det lokala området med syfte att främja konstnärlig gestaltning och aktivitet samt lokalt engagemang, framför allt bland unga. Offentlig konst har en viktig del i stadsmiljön, den berikar stadsbilden och därför vill vi se mer av den i vår stad och våra olika stadsdelar".

Ersätтарыttrande gjordes av Karin Ploen (Fi) enligt följande.

Om jag haft förslags- och rösträtt hade jag ställt mig bakom Rashid Mohammed m.fl. (V) särskilda uttalande.

Södermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Anders Göransson m.fl. (S) enligt följande.

Att skräpa ned eller klottra är olagligt och oacceptabelt. Vi måste anstränga oss för att minska klottret och att se till att det klotter som trots allt förekommer saneras så snart som möjligt.

Samtidigt är det viktigt att vi bedömer de öppna väggarna i ett större sammanhang. Det är medborgardrivna projekt som fungerar tack vare enskildas engagemang och (stadsdelens stöd). Vi har skapat en konstscen till en förhållandevis låg kostnad. Målningar som Pray for Stockholm, i samband med terrorattentatet på Drottninggatan, och

hyllningen till Avici har nått långt utanför stadsdelen. Den positiva dimensionen saknas när väggarna diskuteras.

Enligt rapporten framgår att ”Trafikkontoret och majoriteten av stadsdelsförvaltningarna har uppmärksammat att klottret ökat i områden i direkt anslutning till stadens lagliga väggar.” Hur mycket eller vilka framgår inte av underlaget.

Väljer vi att titta på den statistik som finns så har antalet anmälningar om klottret ökat dramatiskt de senaste åren. Det gäller Stockholm, Södermalm och områdena kring väggarna. Däremot har områdenas andel av anmälningarna inte ökat. I Skanstull har anmälningarna minskat medan de i Drakenberg ligger på ungefär samma nivå som tidigare. Ska vi undersöka väggarnas påverkan borde även detta ingå i underlaget.

Avslutningsvis. Vi gick till val på att staden skulle ta krafttag angående klottret i Mårten Trotzigs gränd. Vi är mycket intresserade av en särskild utvärdering av det projektet.

Särskilt uttalande gjordes av Elis Wibacke m.fl. (V) enligt följande.

Klottret på husväggar och offentliga byggnader är oacceptabelt och absolut något staden och stadsdelarna ska försöka att motverka. Vi instämmer i behovet av att ha ett tydligt och gemensamt arbetssätt för klottersanering och klottreförebyggande som ska gälla i hela staden.

Vi vill dock betona, precis som förvaltningen skriver, att det förebyggande arbetet också är viktigt för att motverka skadegörelse långsiktigt. Det innebär dialog och samverkan med ungdomar genom att inkludera och bjuda in till att delta i, och påverka, det egna området och stadens utformning. Och förslagsvis även bjuda in till öppna samtal vid utformningen av dessa strategier och handlingsplaner som rör olika bostadsområden. Vi tror inte att enbart en handlingsplan mot klottret i sig kommer leda till någon större förändring. Speciellt inte om man vill nå yngre målgrupper. Ges exempelvis ungdomarna möjligheten att utsmycka väggar och gångtunnlar i sin stadsdel kan det i sin tur leda till mindre klottret.

I våras antogs en strategi för mer gatukonst och muralmålningar. Vi välkomnar att det grönbåda styret har satsat lite extra på detta i sin budget för 2021. Utgångspunkten ska vara både konstnärens frihet att uttrycka sig men också att inkludera de lokala bostadsägarna. Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ tycker att det är viktigt att skapa ytor och väggar som kan användas av alla som vill i det lokala området med syfte att främja konstnärlig gestaltning och aktivitet samt lokalt engagemang, framför allt bland unga.

Offentlig konst har en viktig del i stadsmiljön, den berikar stadsbilden och därför vill Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ se mer av den i vår stad och våra olika stadsdelar. Vi tror på att det kan vara ett sätt att motverka klottret.

Ersätтарыttrande gjordes av Cassandra Solback och Anna-Karin Lindahl (båda S) som ställer sig bakom Socialdemokraternas särskilda uttalande.

Ersätтарыtrande gjordes av Antonia Simon (Fi) och Frida Nehrfors Hultén (V) som ställer sig bakom Vänsterpartiets särskilda uttalande.